

İbrahim Aleyhisselam

Kur'ân-ı kerîm'de ismi bildirilen peygamberlerden, ülûlazm adı verilen altı peygamberden biri olup, Keldânî kavmine gönderilmiştir. Peygamber efendimiz Muhammed aleyhisselamdan sonra peygamberlerin ve insanların en üstünüdür. Allahü teâlâ ona Halîlim (dostum) buyurduğu için **Halîlullah** veya **Halîlürrahmân** olarak bilinir. Babası mümin olan Târûh olup, annesi Emile'dir. İbrahim aleyhisselam, Peygamber efendimizin dedelerindedir. Çünkü, ilk oğlu İsmail aleyhisselam Arapların, ikinci oğlu İshak aleyhisselam da İsrailoğullarının cediti yâni dedesidir. Keldânî memleketi olan Bâbil'in doğu tarafında ve Dicle ile Fırat nehirleri arasındaki bölgede doğdu. Yüz yetmiş beş yaşındayken Kudüs'te vefat etti.

İbrahim aleyhisselama annesi Emîle veya Üşâ hâmileyken, babası Târûh vefat etti. Annesi, amcası olan Âzer ile evlendi. Âzer üvey babası ve amcası olup, putperestti. Geçimini put yapıp satarak temin ederdi.

Tefsir âlimleri, En'âm sûresinin Âzer'in ismi geçen 14. âyetini tefsir ederken, Âzer'in hazret-i İbrahim'in amcası ve üvey babası olduğunu açıkça belirtmişlerdir. Zîrâ, Peygamberimizin baba ve dedeleri Âdem aleyhisselamdan beri hep mümindir. Kur'ân-ı kerîm'de meâlen; **“Sen, yâni senin nûrun, hep secde edenlerden dolaştırılıp, sana ulaşmıştır.”** (Şu'arâ sûresi: 219) buyrulmaktadır. Ehl-i sünnet âlimleri bu âyet-i kerîmeyi tefsir ederken, Peygamberimizin bütün ana ve babalarının, mümin olduğunu anlamışlardır. Abdullah ibni Abbâs'ın bildirdiği hadîs-i şerîfte de: **“Benim dedelerimin hiçbiri zinâ yapmadı. Allahü teâlâ, beni temiz babalardan, temiz analardan getirdi. Dedelerimin iki oğlu olsaydı, ben bunların en hayırlısında, en iyisinde bulunurdum.”** buyuruldu.

Âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîflerden anlaşıldığı ve binlerce İslâm kitâbında yazıldığı üzere Peygamber efendimizin anaları ve babaları arasında bulunmakla şereflenen bahtiyarların hepsi, zamanlarının ve memleketlerinin en asîl, en şerefli, en güzel ve en temiz kimseleriydi. Hepsi de aziz ve muhteremdiler. İbrahim aleyhisselamın babası, Târûh da böylece mümin, yâni inanmıştı. Kötü ahlâktan, âdî ve çirkin sıfatlardan uzaktı.

Nûh aleyhisselamdan çok sonra Bâbil'de hüküm süren, yıldızlara ve putlara tapan Keldânî kavminin o devirdeki kralı olan Nemrûd, insanları kendine ve putlara taptırıyordu. Bir gece gördüğü rüyâyı, münecimler; **“Doğacak bir erkek çocuğun yeni bir din getireceği ve onun saltanatını yıkacağı.”** şeklinde tâbir edince, Nemrûd yeni doğan erkek çocukların öldürülmelerini ve hâmile kadınların hapsedilmelerini emretti. O sırada hazret-i İbrahim'e hâmile olan annesi, amcası Âzer'le evliydi. Görünüşte hâmileliği belli olmadığı için fark edemediler, kocasına da; **“Çocuk doğunca oğlan olursa, kendi elinle Nemrûd'a teslim eder mükâfât alırsın.”** dedi. Annesi zamânı gelince de şehir dışında bir mağarada doğum yaptı ve Âzer'e çocuğun doğup öldüğünü söyledi. Oğlunu mağarada gizledi ve orada büyüttü. Yanına gittiğinde onu parmağını emerken bulur ve doymuş görürdü. Parmaklarından süt ve bal gelirdi. Allahü teâlâ Cebrâil aleyhisselamı göndererek bu gıdaları Cennet'ten parmaklarına akıttırdı.

İbrahim aleyhisselam büyüyüp, mağaradan çıkınca, güneşe, aya, yıldızlara ve

kâinâta bakarak bunları yaratan eşi ve benzeri olmayan bir yaratıcının olduğunu anladı. Keldânî kavmine gelerek, taptıkları yıldızların ve putların ilâh olmadığını, anlayabilecekleri açık delillerle anlattı. Bâbil halkı çocuk yaşta olan ve putlarına karşı çıkan hazret-i İbrahim'i üvey babası Âzer'e şikâyet ettiler. Âzer, İbrahim aleyhisselamı azarlayarak bu işten vazgeçmesini istediysede İbrahim aleyhisselam onun sözlerine hiç aldırmaıyıp; "Benden delil isteyin göstereyim. Bana hidâyet veren, doğru yolu gösteren Allahü teâlâ beni sizden ayırdı. Sizin içinde bulunduğunuz sapıklığa düşürmedi. Sizi ve putlarınızı sevmiyorum." dedi. Putlara tapmanın mânâsız olduğunu Âzer'e de söyledi. Âzer hiddetlenip İbrahim aleyhisselamın yanından uzaklaşmasını istedi.

Genç yaştaiken Keldânî kavmine peygamber olarak gönderilen ve kendisine on sayfa (forma) kitap verilen İbrahim aleyhisselam, Allahü teâlânın emriyle büyük-küçük herkesi Allahü teâlâyâ îmân etmeye çağırıldı. İnsanlara topluca ve açık bir tebliğde bulunmayı, putların mânâsız ve âcizliğini, onlara tapmanın sapıklık olduğunu gâyet açık bir şekilde göstermek istedi. O zaman Keldânî kavmi, bir gün bayram yapmak üzere bir yere toplandı. Onlar gittiği zaman İbrahim aleyhisselamın üvey babası ve puthânenin bekçisi olan Âzer onu da bayram yerine gitmeye zorladı. İbrahim aleyhisselam hasta olduğunu söyleyerek gitmedi. İnsanlar bayram yerinde toplandıkları zaman, yetmiş kadar putun bulunduğu puthâneye girdi. Getirdiği bir balta ile bütün putları kırıp, parça parça etti. Sâdece en iri putu kırmadı ve baltayı bunun boynuna asarak, oradan uzaklaştı.

Keldânî kavmi bayramdan dönünce, puthâneye girip, putların kırılıp parça parça edildiğini görüp, şaşırıldılar. Bunu kim yaptı, diye bağırmaya başladılar. Bu işi, İbrahim yapmıştır, diyerek onu yakalayıp halkın önünde sorguladılar. "Ey İbrahim! Putlarımızı sen mi kırdın?" deyince, İbrahim aleyhisselam, bu işi olsa olsa; "Ben varken bu küçük putlara niçin tapıyorlar!" diyen şu iri put yapmıştır, demiştir. "Siz ona sorunuz." deyince, putperestler; "Putlar konuşmaz ki, sen bize ona sor diyorsun!" dediler. Bunun üzerine İbrahim aleyhisselam; "O hâlde daha kendilerini kırılmaktan kurtaramayan, size hiçbir faydası olmayan bu putlara ilâh diyerek niçin tapıyorsunuz? Hâlâ akıllanmayacak mısınız? Size ve bu taptığınız putlara yazıklar olsun!" dedi. Putlarını İbrahim aleyhisselamın kırdığını anlayan Keldânî kavmi, onu hapsedtiler. Durumu da ilâhlık iddiâsında bulunan kralları Nemrûd'a bildirdiler.

Nemrûd, İbrahim aleyhisselamı yanına getirmelerini emretti. İbrahim aleyhisselam Nemrûd'u Allahü teâlâyâ îmân etmeye dâvet etti. Nemrûd, bunu reddettiği gibi, İbrahim aleyhisselamın kendisine secde etmesini istedi. Secde etmeyince, hapsedtirdi ve ateşte yakılmasını emretti. Günlerce yığılan odunlar ateşlendi. Şiddetinden yanına yaklaşamadıkları ateşe hazret-i İbrahim'i mancınıklarla attılar. Ateşe atılırken; "Hasbiyallah ve ni'mel vekil", yâni "Bana Allah'ım yetiştir. O ne iyi vekildir, yardımcıdır." dedi. Ateşe düşerken Cebrâil aleyhisselam gelip; "Bir dileğin var mı?" diye sorunca; "Var, fakat sana değil, Rabbim beni görüyor, biliyor." dedi. Onun bu hâli Kur'ân-ı kerîm'de övülüyor ve; "**Sözünün eri olan İbrahim.**" buyruluyor.

Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde meâlen ateşe; "**Ey ateş! İbrahim'e karşı serin ve selâmette ol!**" (Enbiyâ sûresi: 69) diye emretti. Ateşin içi yemyeşil bir

bahçe kesildi. Cebrâil aleyhisselam da kendisine arkadaş oldu. Cennet'ten gömlek ve yaygı getirdi ve onu Cennet nîmetleri ile doyurdu. Ateşte yedi gün kaldığı rivâyet edilir. Ateş sönünce mucizeyi gözleriyle görenlerden kardeşi Haran, amcasının kızı ve sonra hanımı olan hazret-i Sâre ve bâzı kimseler îmân ettiler. İbrahim aleyhisselam ateşten kurtulduktan sonra Keldânî kavmini bir müddet daha îmâna dâvet etti. Fakat zâlim Nemrûd ve putperest ahâli küfürlerinden vazgeçmediler. Allahü teâlâ, Nemrûd ve kavmine sivrisinekleri musallat etti. Sinekler onların kanlarını emdiler ve kuru kemik hâline getirdiler. Sineklerden birisi de Nemrûd'un burnundan girip beynine yerleşti. Uzun zaman azap ve ızdırap verdi. Hattâ başını tokmakla döğdüre döğdüre öldü. Allahü teâlâ, tanrılık iddiâ eden Nemrûd'u en âciz mahlûklarından birisi olan sivrisinekle cezâlandırdı.

İbrahim aleyhisselam Allahü teâlânın emriyle Bâbil'den Harrân'a (Urfa'nın güneyinde bir yer) hicret etti. Bu yolculukta kardeşinin oğlu Lut aleyhisselam, hanımı Sâre Hatun ve diğer inananlar da bulundular. Harrân'da bir müddet kaldıktan sonra, Şam'a, oradan da Mısır'a gitmek üzere yola çıktı. Bu yolculuk esnâsında kardeşinin oğlu Lut aleyhisselamın Sedum bölgesi ahâlisine peygamber olarak vazîfelendirildiği bildirildi. Lut aleyhisselamın Sedum'a hareketinden sonra, Mısır'a giden İbrahim aleyhisselam rivâyete göre bu sırada otuz sekiz yaşındaydı.

Mısır'a gittiği sırada Sinan bin Ulvan adlı zâlim bir Firavun vardı. İbrahim aleyhisselam ve hanımı hazret-i Sâre'nin Mısır'a geldiğini haber alan Firavun, zorbalık yaparak Sâre'yi almak istedi. Bu zâlim hükümdâr hazret-i Sâre'yi sarayına çağırtdı. Ona musallat olmak isteyince nefesi kesilip elleri ve ayakları tutmaz hâle geldi. Bu hâline pişman olup, musallat olmaktan vaz geçti. Hazret-i Sâre'den, onun düştüğü fecî hâlden kurtulması için dua etmesini istedi. Hazret-i Sâre, hükümdârı bu kadın öldürdü, diye suçlanmasından korktuğu için, dua etti. Tekrar eski hâline dönen Firavun, Hacer adında bir câriyeyi hazret-i Sâre'ye hediye etti. Bu hâdiseden sonra İbrahim aleyhisselam hanımı Sâre ve hediye edilen Hacer Hâtunla birlikte Mısır'dan ayrılıp, Filistin'e gitti.

Filistin topraklarındaki ıssız ve kupkuru bir yer olan Sebû'ya yerleşti. Bir müddet burada kaldı. Zamanla çok mala kavuştu. Yarım milyonu sığır olmak üzere, davarları ovaları ve vâdileri doldurdu. Çok zengin oldu. Sebû denilen yere sonradan gelip yerleşen insanların İbrahim aleyhisselamı incitmeleri üzerine oradan ayrılıp, Şam tarafında Kıst adlı yere göçtü. Çok cömerd olan İbrahim aleyhisselam insanlara çok ikrâmlarda bulunurdu.

İbrahim aleyhisselam, çocuğu olmadığı için hanımı hazret-i Sâre'nin isteği ve izniyle hazret-i Hacer'le evlendi. Bu evlilikten İsmail aleyhisselam doğdu. Muhammed aleyhisselamın nûru hazret-i Hacer vâsıtasıyla İsmail aleyhisselama intikâl ettiği için, hazret-i Sâre'nin kalbinde hazret-i Hacer'e karşı gayret hâsıl oldu. İbrahim aleyhisselam, hazret-i Sâre'yi üzmemek için Allahü teâlânın emriyle hazret-i Hacer ve oğlu İsmail'i (aleyhisselam) yanına alarak, o zamanlar ıssız ve susuz bir yer olan Mekke'ye götürdü. Onları oraya bırakıp, Şam diyârına geri döndü. Hacer annemiz ve oğlu İsmail aleyhisselam oradayken, mübârek Zemzem suyu yerden fıskırarak çıktı.

İbrahim aleyhisselam, daha önce bir oğlum olursa, Allah yoluna kurban edeceğim, diye adakta bulunmuştu. İbrahim aleyhisselam, hazret-i Hacer ve oğlu İsmail aleyhisselamı ziyâret için Mekke'ye geldiği sırada, üç gün üst üste gördüğü bir rüyâ üzerine İsmail aleyhisselamı kurban etmek istedi. Tam kurban etmek üzereyken, Allahü teâlâ İbrahim aleyhisselama rüyâsına sadâkat (bağlılık) gösterdiğini bildirerek kurbanlık bir koç ihsân etti. Böylece İsmail aleyhisselam, kurban edilmekten kurtuldu. Allahü teâlâ, İbrahim aleyhisselama ihtiyar yaşında hazret-i Sâre'den İshak isimli oğlunu ihsân etti. İbrahim aleyhisselam birkaç defâ hazret-i Hacer'i ve oğlu İsmail aleyhisselamı ziyâret etti. Bir defâsında oğlu İsmail ile birlikte Beytullah'ı (Kâbe-i muazzamayı) inşâ etti. Cennet yâkutlarından olan Hacer-ül-Esved adlı siyâh taş Cebrâil aleyhisselamın bildirmesiyle alarak, Kâbe-i muazzamanın duvarına yerleştirdi. Kâbe duvarını örerken, şimdi Makâm-ı İbrahim denilen taşın üzerine bastı. Kâbe'yi yapıp bitirince, Allahü teâlânın Cebrâil aleyhisselam aracılığıyla bildirdiği gibi, İsmail aleyhisselam ve Mekke'de yerleşmiş olan Cürhümlülerle birlikte hac ibâdetini yaptı.

İsmail aleyhisselamla haccın rükünlerini yerine getirdikten sonra, oğluna Kâbe'ye bakması ve onu koruması için tenbihde bulundu. Şam'a gitmek istedi. Gitmeden önce Arafat'a çıkıp, İsmail aleyhisselamın evlâdına dua etti ve Şam'a döndü. Ertesi sene hac mevsiminde hanımı hazret-i Sâre ve oğlu İshak aleyhisselamı da alarak Mekke'ye geldi. Hac ibâdetini yaptıktan sonra, birlikte Şam'a döndüler.

İbrahim aleyhisselam, vefat etmeden önce oğlu hazret-i İsmail'e şu vasiyette bulundu: "Ey oğlum! Ahında parlayan bu nûr, son peygamber Muhammed aleyhisselamın nûrudur. Bütün baba ve dedelerimizin vasiyeti, bu nûru iyi muhâfaza edip, ehline teslim etmektir. Bu mübârek nûru iyi muhâfaza et. Nikâhlı, affî ve temiz kadınlara teslim eyle. Evlâdına da böyle vasiyette bulun." dedi. Yüz yetmiş beş yaşında hazret-i Hacer ve hazret-i Sâre'den sonra Kudüs'te vefat etti. Kudüs civârında Habrun kasabasında bir mağaraya defnedildi. Bu kasaba, İbrahim aleyhisselamın Halîl (Allahü teâlânın dostu) ismine izâfeten Halîlurrahmân ismiyle meşhurdur. Hazret-i Lut, hazret-i İshak ve hazret-i Yakub ile pekçok peygamberin bu beldede bulunduğu rivâyet edilir. Müslüman hükümdârlar oradaki mescitleri ve türbeleri kendi devirlerinde tâmir ettirmişlerdir. Halîlurrahmân'daki mescit ve türbeleri ise son olarak Osmanlı Sultânı İkinci Abdülhamîd Han tâmir ettirmiştir.

İbrahim aleyhisselam ülülazm peygamberlerin ikincisi olup, Peygamber efendimiz Muhammed aleyhisselamdan sonra bütün peygamberlerden ve resûllerden üstündür. İbrahim aleyhisselamdan sonra gelen bütün peygamberler onun neslindedir.

Allahü teâlâ hazret-i İbrahim'i ilâhî sırlara vâkıf kıldı ve onu, ateşe atıldığında nefsiyle, oğlu hazret-i İsmail'i Allah için kurbân etmesini bildirip evlâdı ile malı ile imtihân etti. Malı ile imtihân edilmesi şöyle olmuştur: O kadar zengindi ki, sâdece sığırları yarım milyon olup, davaları, ovaları ve vâdileri dolduruyordu. Cebrâil aleyhisselam insan sûretinde gelip; "Yâ İbrâhîm, bu sürüler kimindir?" deyince; "Allah'ındır fakat benim elimde emânettir. Allahü teâlâyı tesbih et, ismini an, onu zikret, bu sürülerin hepsi senin olsun." diyerek bütün malını bağışladı. Cebrâil aleyhisselam kendini tanıttınca, hazret-i İbrahim; "Ben Allah

için bağışladığımı geri alamam.” diyerek bütün malını satıp, Allah yoluna sarf etti.

Hazret-i İbrahim kendisine nâzil olan (indirilen) emir ve yasakları tamâmen halka bildirdi. Allah'tan başka şeylere tapmanın bâtil (geçersiz) olduğunu çok açık bir şekilde anlattı. Şirke (Allah'a ortak koşma) yol açacak kapıların hepsini kapattı. Çocukluğundan ölümüne kadar hak din üzere olduğundan ve insanlara hak dîni bildirdiğinden dolayı, onun milletine işâret için Kur'ân-ı kerîmde “Hanîfen” (hak din üzere bulunanlar) diye zikredilmiştir. Hazret-i İbrahim'in husûsiyetleri Kur'ân-ı kerîm de Nahl sûresi 120, 121, 122. âyetlerde bildirilmektedir. Misâfirperverliği ve cömertliği dillerde dolaşırdı. Misâfir olmayınca yemek yemez, bir misâfir bulmak için uzaklara giderdi. Bu vafından dolayı ona Ebû'd-Düyûf (misafirler babası) adı verilmişti. Kiblesi Kâbe idi. Namaza durduğu zaman kalbinin coşması, hışırtısı çok uzaklardan duyulurdu.

İbrahim Aleyhisselamın Mucizeleri

1. İbrahim aleyhisselamın mübârek vücûduna ateş tesir etmedi. Nemrûd onu ateşe attığında Allahü teâlâ; **Ey ateş! İbrahim üzerine serin ve selâmet ol!** buyurunca ateş onu yakmadı.
2. Cansız olan, parça parça edilmiş ve parçaları ayrı ayrı yerlere konmuş olan kuşlar (dört kuş), İbrahim aleyhisselamın çağırması üzerine yeniden dirilmişlerdir.
3. İbrahim aleyhisselamın mucizesi ile taşlar kömür gibi yanmıştır. Rivâyete göre İbrahim aleyhisselam Şam tarafına hicret ettiğinde çayırılık, çimenlik bir yerde konaklamıştı. Orada yakacak hiçbir şey bulamayan, buldukları az bir şeyle ihtiyaçlarını karşılayamayan ahâli, durumlarını İbrahim aleyhisselama anlattı. İbrahim aleyhisselam taşları toplattı ve kömür gibi yaktı. Bu mucizeyi gören pekçok kimse îmân etti.
4. Bâzan yırtıcı ve yabânî hayvanlar İbrahim aleyhisselamla berâber giderler ve dile gelerek gâyet açık bir şekilde onunla konuştular. Bir defâsında, hanımı hazret-i Hacer ve oğlu İsmail'le görüşmek ve onları ziyâret etmek için Mekke'ye gitmişti. Şam'a geri dönüşünde birçok yabânî hayvan, İbrahim aleyhisselam ile berâber yürüyüp, onunla açıkça konuştular.
5. İbrahim aleyhisselam duvarların ve dağların arkasını da görürdü. Bu mucizesi Mısır'a gittiğinde zevcesi hazret-i Sâre'ye musallat olmak isteyen zamânın kralı Firavun, hazret-i Sâre'yi sarayına alınca, İbrahim aleyhisselam dışardan içeriye seyretmiştir. Sarayın duvarları ona cam gibi olmuş ve gözünden perde kaldırılmıştır. Böylece hazret-i Sâre'ye el uzatmaya kalkışan Firavun'un ellerinin kuruyup, ayaklarının tutmayarak yere yıkıldığına şahid olmuştur.
6. İbrahim aleyhisselamın bastığı taşın üzerinden ağaç bitip yeşermiştir. Bu istek dîne dâvet ettiği bir beldenin ahâlisinden gelmiş, duası üzerine mucizeyi göstermiştir.
7. İbrahim aleyhisselamın oturduğu yerden güzel kokular yayılırdı. Ayrılrsa bile,

senelerce güzel kokusu oradan çıkmazdı. Hazret-i İsmail de babasının evine gelip gittiğini, onun kokusundan anlamıştı.

İbrahim aleyhisselamın dîni: İbrahim aleyhisselamın dîni, Hanîf dînidir. Yanlış ve sapık olan şeye hiç dalmadan doğruya yönelen mânâsıdır. İbrahim aleyhisselam, Keldânî kavminin taptığı putlara aslâ tapmayıp, onları aşığılayıp, Allahü teâlâyâ ibâdet ettiği için, Hanîf denilmiştir. Ayrıca, kendisinde eğrilik bulunmayan dosdoğru olan din mânâsında da Hanîf dîni denilmiştir. Peygamber efendimize peygamberlik bildirilmeden önceki Arablardan birçok kimse Hanîf dînine mensuptu.

İbrahim aleyhisselama bildirilen Hanîf dîninin esaslarından bâzıları şunlardır: Kimse kimsenin günâhını yüklenmez. Kimse başkasının günâhından sorumlu olmaz. İnsanlar âhirette ancak ihlâsla işlediği sâlih amellerinin ve niyetlerinin faydasını görürler. Her insanın hayır ve şerden ibâret olan ameli kıyâmet gününde mizânında görülecektir. İnsana çalışmasının karşılığı tam olarak verilecektir.